

Zabudnuté na polici 12

Uverejňujeme 12. časť výberu z publikácie **HRY HOREHRONSKÝCH DETÍ**, ktoré ako metodický materiál zozbieral a vydal v troch dieloch folklorista, pán **Kliment Ondrejka** v rokoch 1972 - 1974.

V tejto časti Vám ponúkame **Hry s drievkom a hry s guľkami**. Hry sa v lokalite Horehronia vyskytujú v kategórii A - so stálymi úlohami a prvá hra aj v kategórii C - s pribúdaním a ubúdaním. Upozorňujeme, že *pôvodný text nie je jazykovo upravený a je presným prepisom pôvodného materiálu*. Na uvádzané hry sa už v súčasnosti zabúda a bolo by veľmi osožné oprášiť tento typ hier medzi deťmi aj v súčasnej dobe. Veríme, že Vás budeme inšpirovať a materiál budete vedieť tvorivo využiť vo svojej pedagogickej práci s deťmi v rámci rôznych krúžkov a v hudobno-pohybových aktivitách.

HRY S DRIEVKOM

A. SO STÁLymi ÚLOHAMi.

1. CEPÍKI, CEPIKOVAŇA. (HELPA 1961)

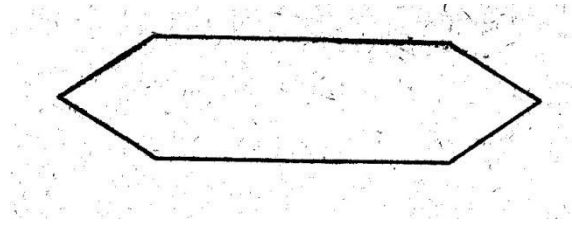
Chlapci, si zakrešú alebo zastrúhajú doostra jeden koniec asi 30 - 35 cm dlhých kolíčkov. Jeden hodením zabodne svoj kolíček - „cepík“ do vlhkej zeme trávniku, druhý hádže podobne svoj cepík k jeho cepíku, potom hádžu postupne ďalší a ďalší. (Na hre sa podieľajú dvaja až šiesti hráči.) Cieľom každého je zabodnúť svoj cepík tak, aby súčasne vyvalil jeden, alebo i viac cepíkov súperom. – Komu cepík „vyrútia“ má gól. Prevalenie sa nepočíta, ak sa narážajúci cepík nezapichol. – Vtedy si majiteľ neregulérne vyvrátený kolíček zapichne znova na to isté miesto a vrhajúci hádže opäť až sa mu cepík - úspešne či neúspešne zabodne...

- a) Holuby: Národopisné práce, str. 501, Bratislava 1958: Na rypáry. - Lubina.
- b) Sirk 1955.

2. NA PIGU. (POHORELÁ 1961)

Súčasní chlapci už hru na pigu veľmi nepoznajú.

Účastníci hry si na lúke vyznačili východziu a cieľovú čiaru, z hrubšej palice odrezali asi 10 - 15 cm kúsok, ktorý na oboch stranách do končičky zrezali. Pripravili si tak „pigu“.

Obr.1 Tvar PIGI

Aby určili poradie zarážania pigy, chytil prvý nejakú palicu na spodnom konci, druhý ju chytil hneď povyše jeho ruky, tretí povyše a tak postupne všetci, Keď bolo rúk na dĺžku palice stále málo, chytí sa znova prvý spodný a za ním ďalší, až je ruka niektorého hráča na samom hornom konci palice. On (posledný) „zaráža“ prvý a za ním v poradí tak, ako majú ruky na palici, od hora nadol ďalší.

Potom prvý položí pigu na východziu čiaru, udrie ju po jednom konci, tak, že prekrúcajúc sa (rotujúc) vyskočí piga dohora. Vtedy ju palicou čo najďalej zarazí smerom k cieľovej čiare. Kde dopadne tam si miesto označí a dá pigu druhému. Postupne zarážajú všetci – samozrejme niektorí ďalej, iní bližšie a podajeden do pigy ani palicou netrafí. Kto sa s pigou dostane za cieľovú čiaru prvý, ten vyhráva. Ostatní sa umiestňujú podľa poradia príchodu na cieľovú čiaru. Cieľová čiaru sa naznačuje skusmo.

a) XI C 1.

b) ČMMS - V (1902), str. 20: Blchu chytať. (Ľudmila Markovičová: Hry našich detí.)

c) PS – VIII (1941), str. 103: Purga alebo blcha. (Viera Jesenská: Slovenské detské hry, ich rozmanitosť a význam.)

d) Mojtn 1953, Spišské Bystré 1954, Branov 1962,

B. S VÝMENOU ÚLOH.

V skupine sa žiadna hra s výmenou úloh nenachádza

C. S PRIBÚDANÍM, UBÚDANÍM.

1. NA PISKOR. (VALKOVŇA 1961)

Hra sa už neprevádza... V osade obce Valkovňa hru nazývajú „na čigu“. Pigu – „piskor“ zarážali asi pol metra dlhou palicou. Ak bol niekto v udieraní na koniec pigy neúspešný, mohol si ju aj z ruky nadhodit' a tak zaraziť. Komu kde piga spadla, tam spravili čiaru. Komu najďalej letelo, ten vyhrával. Kto pigu - „piskor“ netrafil, bol z hry vyradený a mohol ho nahradiť ďalší hráč.

a) XI A 2.

b) Holuby: Národopisné práce, Bratislava 1958, str. 502: Na blchu, Lubina, Stará Turá, Brezová.

c) Dubravský: Naše deti, Uh. Skalica 1911, str. 119: Na blešku (špaček).

HRY S GULĽKAMI

A. SO STÁLYMI ÚLOHAMI.

1. DO JAMKY. (POH. MAŠA 1961)

Z určenej vzdialenosti hádžu postupne guľky do jamky. Ktorého guľka je najbližšie k jamke, ten začína guľanie. Ktorú guľku vguľne do jamky, tú si berie. Keď nenamieri dobre, guľá ďalší - podľa vzdialenosti predtým hádzaných guľiek od jamky.

Kto namieri guľku hneď pri hádzaní priamo do jamky tú si bez guľania berie a guľanie samozrejme začína. Keď namieria dvaja hráči do jamky, alebo sa pri hádzaní guľky zrazia aj mimo jamky, rozhoduje sa medzi hráčmi súčasným vyhodnotením oboch guľiek nahor. Ten, ktorého guľka zostala bližšie jamky má prednosť.

a) Závadka 1955: Na gramore, gramorovať.

Chlapci si urobia jamku a za jamkou nakreslia trieskou rovnú čiaru. Potom z určitej vzdialenosti hádžu guľkami. Kto má guľku najbližšie ku čiare, ten začína guľat' do jamky - no s najvzdialenejšou guľkou. Ktorú namieri správne do jamky tú aj vyhráva.

b) Šumiac 1960: Na guľky.

Do jamky vyhlbenej vrtením sa na opätku z vopred dohodnutej diaľky guľá každý po 1 - 10 guľiek. Ktorú namieri do jamky - tú si hneď aj berie. O ostatné - roztrúsené sa hrajú nasledovným guľaním. Každý guľá, dokiaľ nespraví chybu. - vtedy ho v guľaní vystrieda ďalší hráč.

c) Valkovňa (Zlatno) 1961: hrajú sa rovnako ako v Poh. Maši (1).

d) XIII A 2.

e) Selce 1954, Hubová 1961, Lipt. Sliače 1962.

2. NA DVE - NA ŠTRNG. (VALKOVŇA - ZLATNO 1961)

Hrajú sa obyčajne len dvaja hráči. Každý dá k jamke po jednej guľke a striedavo mierajú jednou guľkou do druhej. Keď zagúľne niektorý tak, že trafi do druhej guľky a potom sa niektorá (jedna z tých dvoch) zaval'ká do jamky, vyhráva aj súperovu guľku. On (súper) musí dať druhú guľku a hra začína znovu od začiatku.

Zlatnianske hry na guľku možno hrať bežne „na domu“ - výherca vyhrané guľky získava, alebo pri spôsobe „na góle“ - prehrané guľky určujú len počet gólov - bodov. Po skončení každý svoje guľky dostane naspäť.

a) V Zlatne sa hrávajú i „na očko“. Na začiatku tejto hry gúľajú po jednej guľke z čiary k jamke. Kto ju má najbližšie, vezme si z vrecka druhú guľku a podľa oka ju spúšťa tak, aby ňou trafil niektorú na zemi a po zrazení aby sa jedna zakotúľala do jamky. Keď sa mu to podarí berie všetky guľky. Ak však nie, musí nechať i tú ktorou triafal a obdobne sa o šťastie pokúšajú ďalší. Takýmto spôsobom môže šťastlivec vyhrať i dvadsať guliek naraz.

b) Dvaja chlapci púšťajú z výšky (nad hlavou) po jednej guľke do jamky. Kto má guľku bližšie k jamke, – ten „štrká“ – gúľa tak, aby sa niektorej na zemi dotkla a aby potom niektorá vošla do jamky. Vtedy si berie svoju i súperovu guľku. Keď však vojdú po zrazení do jamky obe, vykladá mu ich súper von a on gúľa znova. Keď už pri spúšťaní ostane jedna v jamke vtedy sa „pinčuje“ - guľku z jamky hádžu do, tej, ktorá je vonku.

c) Poh. Maša 1961: Na štrng.

Hrajú sa dvaja, ale môžu sa i viacerí. Z rovnakej vzdialenosti hádžu guľky k jamke. Kto je bližšie dá si vyhodit' guľky nachádzajúce sa prípadne v jamke a začína gúľanie. Snaha je „štrngnúť“ dve guľky tak, aby jedna z nich vošla do jamky. Komu sa to podarí berie všetky guľky. Keď sú dve guľky opreté o seba je „peč“. Také sa musia pred gúľaním „rozložit“ na väčšiu vzdialenosť.

d) XIII A 1.

e) Beňuš 1958: O mramore a české guľki.

f) Dobš. ľad. jaskyňa 1960: Na gulki.

g) Hubová 1961, Lipt. Sliače 1962.

B. S VÝMENOU ÚLOH

Hra sa nevyskytuje.

C. S PRIBÚNANÍM A UBÚDANÍM

Hra nie je zastúpená.
